

**Реалізація актуальних підходів
у системі навчання української мови
учнів 8-9 класів**

Н.В. Бондаренко, канд. пед. наук

Акцентовано увагу на викликах інформаційного перевиробництва й суцільної комп'ютеризації та їх негативних наслідках для мовної освіти. Це кліковість мислення, оперування готовими смислами, віртуалізація спілкування, захоплення компіляцією, втрата навичок писемного мовлення, зниження грамотності. Обґрунтовано оптимальний шлях уникнення цих негативних тенденцій – текстоцентричну систему навчання синтаксису української мови у 8–9 класах, засновану на компетентнісному, особистісно орієнтованому та діяльнісному підходах.

Ключові слова: українська мова, 8–9 класи, текстоцентрична система навчання синтаксису, компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи.

Входження європейської України у світовий інформаційний та освітній простір, потреба у формуванні патріотичної, високоморальної, компетентної особистості ставить серйозні виклики перед лінгводидактикою. Вони пов'язані з необхідністю згармонізувати систему мовної освіти з тенденціями розвитку суспільства, особистості і стрімким інформаційним перевиробництвом, яке не може замінити знання.

Надмір часу, проведеного учнями за комп'ютером, некерований потік інформації нівелює її позитивний вплив і призводить до негативних наслідків. Це, зокрема, брак мотивації до навчання; зниження якості мислення (а відтак і мовлення), його кліковість; оперування готовими смислами; послаблення здатності аналізувати, синтезувати виконувати інші розумові операції; невміння самостійно здобувати потрібну інформацію з різних джерел; віртуалізація спілкування; погіршення навичок читання; втрата навичок самостійного створення (написання) текстів/висловлень, що підмінюється компіляцією, використанням готових кліше; порушення навичок писемного мовлення; зниження грамотності та ін.

Подоланню цих негативних тенденцій сприятиме **текстоцентрична система вивчення української мови** (і насамперед синтаксису, який досліджує текст у всіх його аспектах, розкриває закони текстотворення). Її розроблено на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого і діяльнісного підходів. Перший скеровує навчально-виховний процес на формування в учнів ключових і предметних компетентностей. Другий – на всебічний розвиток і саморозвиток учня як суб'єкта пізнання і навчальної діяльності з урахуванням його пріоритетів і здібностей. Третій підхід спрямовує навчально-виховний процес на опанування учнями різних видів діяльності, у яких вони здобувають знання, набувають умінь і навичок, досвіду взаємодії з іншими людьми, суспільством і світом.

Текстоцентрична модель вивчення мови, стрижнем якої є робота з текстом як структурний компонент уроку, забезпечує досягнення кінцевої мети курсу – формування комунікативної компетентності – у єдності всіх її складників – мовленнєвого, мовного (куди входить і синтаксичний), соціокультурного й діяльнісного.

Така система опанування мови забезпечує: посилення світоглядного, пізнавального, розвивального і виховного аспектів курсу; природність мотивації через надання учням можливості саме виучуваною мовою здобувати з тексту актуальну особистісно значущу інформацію з різних галузей знань і сфер життя; змістову основу інтелектуального і мовленнєвого розвитку учнів завдяки цікавим пізнавальним текстам різної тематики; функціональний підхід до вивчення мовної теорії; збалансованість мовного і мовленнєвого розвитку, стимулювання й активацію їх мовленнєвої діяльності; розвиток і вдосконалення текстотворчих умінь, які ґрунтуються на засвоєнні синтаксису як розділу науки про мову; розвиток творчих здібностей учнів та ін.